

اگر امامان در عصر ما حضور داشتند، در جناح‌بندی‌های سیاسی در کدام جهت بودند؟ در مسائل بین‌المللی چه موضعی داشتند؟ با استکبار جهانی و صهیونیسم بین‌الملل و گروه‌های تکفیری و حکومت‌های مزدور بیگانه و حاکمان وابسته به استکبار چه برخوردی داشتند و نسبت به مسائلی همچون فلسطین چه موضعی می‌گرفتند؟ شناخت ما از ائمه، موضع آنان را به ما نشان می‌دهد.

خط ائمه، امروز هم جلوه‌ها و نمادهایی دارد؛ همچنان که خط دشمنان‌شان نیز، در اشکال گوناگون ظهور و بروز دارد. این فراز زیارت، باز هم تأکیدی بر تولّی و تبزّی است.

۰۱۴.دردوپایانی

پایان بخش زیارت، این فراز است: «صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ، وَعَلَىٰ أَرْوَاحِكَ وَأَجْسَادِكَ، وَشَاهِدُكَ وَغَائِبُكَ، وَظَاهِرُكَ وَبَاطِنُكَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ». در این فراز، اولاً در احترام و بزرگداشت آنان، «صلوات خدا» را بر آنان خواستار شده‌ایم، که برتر از درودهای ما بندگان است. ثانیاً درودهای الهی را نسبت به همه آنان و همه جوانب حیات‌شان خواستار شده‌ایم؛ چه بر روح و جان‌شان، چه بر پیکرهای مطهرشان، چه بر آنان که هستند یا نیستند، چه ظاهر و چه باطن، که شامل امامان معصوم شهید علیهم‌السلام نیز می‌شود که آمده اند و رفته‌اند، هم بر امام عصر که هم «ظاهر» است (هرچند از دید ما غایب است) و هم «شاهد» است. (هرچند ما اورا نمی‌بینیم).

۰ نتیجه‌گیری

زیارت اربعین، نوعی «تجدید میثاق» با امام حسین علیه‌السلام و اهل‌بیت و امامان معصوم علیهم‌السلام است. ابراز وفاداری نسبت به آنان و راه و مرام‌شان، ابراز عداوت و برائت نسبت به قاتلان و دشمنان آنان، تولّی و تبزّی، اعلام آمادگی برای جان‌فشانی در راه مقدّس آنان، بیان مواضع و همبستگی با خطّ نورانی اهل‌بیت پیامبر، تبعیّت و تسلیم و نصرت، شناخت چهره‌های حق و باطل و رهبران «نور» و «تار» و مسئله جهاد و شهادت و خطّ اینارگری در راه مکتب و عقیده، که دستاورد شناخت فلسفه عاشورا و قیام حسینی است. این سرفصل‌ها در زیارت اربعین بازگوئی می‌شود و زائر حسینی این باورها را از دل بر زبان جاری می‌کند، تا زمینه رسوخ قلبی و نمود اجتماعی آن فراهم آید.

توفیق الهی نصیبمان باد تا در اربعین حسینی، آن امام شهید را با این زیارت‌نامه زیبا و پرمعنا که آموزه حضرت صادق علیه‌السلام به شیعه است، در کنار حرم باصفایش زیارت و عرض ادب کنیم؛ آمین.

۰ پی‌نوشت

- رک: مسوعة زیارات المعصومین علیهم‌السلام، مؤسّسه الامام الهادی علیه‌السلام، ج ۱۳، ص ۴۲۹.

هستند در نظر داشته باشند.

این روزها میلیون‌ها انسان مسیر نجف تا کربلا را طی می‌کنند. این مسیر باید زمینه رسیدن به راهی فراتر و برتر را فراهم کند و آن حرکت در سمت و سوی سبک زندگی حسینی است. این سبک زندگی؛ عزت‌آور، عدالت‌آور، حق‌طلبانه و اعتمادآفرین است. همگرایی اسلامی را به وجود می‌آورد و البته آزادی و مبارزه با ظلم را که ما در جهان اسلام بیش از

هر چیز به آن نیاز داریم.

همچنین به یادآوریم که امام حسین علیه‌السلام می‌فرماید: من برای اصلاح در امت جدم خروج کرده و اراده به امر به معروف و نهی از منکر کرده‌ام و به راه و روش سیره جدم و پدرم علی بن ابیطالب علیه‌السلام حرکت کنم. این سخنان نیز مسئله و مسیر جامعه و گفت‌وتمان اربعین را مشخص می‌کند. جامعه اسلامی باید به این سمت حرکت کرده تا جامعه قدرتمند شود، امر به معروف و نهی از منکر کند و بکوشد تا جامعه به سمت و سوی ارزش‌ها و آرمان‌های مطلوب نبوی و علوی حرکت کند. طبیعی است که اربعین و گفت‌مان اربعین می‌تواند برای جامعه اسلامی مسیرساز باشد و هم راه همگرایی و همدلی را در جامعه اسلامی به وجود بیاورد. زمینه‌های تقویت قدرت نرم را در جهان اسلام به وجود بیاورد که موجب تقویت همدلی و انسجام میان مسلمانان باشد و البته این امر را می‌توان از طریق دیپلماسی فرهنگی و رسانه‌ای، گفت‌وگو و تعامل با همه مسلمانان، تبیین و ترویج فرهنگ اربعین و حسینی بدور از دغدغه‌های فرقه‌ای مطرح کرد و زمینه‌های تعامل فکری میان همه مسلمانان را آهسته آهسته به وجود آورد.

منبع: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

۰ ۱۱. جایگاه والای امامت و ائمه علیهم‌السلام

نقشی که امامان شیعه، از جمله سیدالشهدا علیه‌السلام در جامعه اسلامی داشته اند، نقش هدایت، رعایت، اعانت و حفاظت از آیین و اهل‌ایمان بوده است. این خاندان، هم تکیه‌گاه مسلمانان، هم ستون اسلام و هم پناهگاه شیعه بودند. امام در این فقره از زیارت، یکی از دعائم دین، ارکان مسلمین و معقِل مؤمنین به شمار آمده و با اوصافی چون: بَرّ، تقی، رضی، زکّی، هادی و مهدی معرفی شده است، که همه امامان چنین بوده اند؛ افزون بر این که امام حسین علیه‌السلام پدر بقیه امامان بعدی است. این از ویژگی‌های آن حضرت در روایات بیان شده که ائمه، از نسل اویند. این ویژگی‌ها، به خصوص حجت بودنشان «والحجة علی اهل الدنیا» جایگاه رفیع آنان را در منظومه فکری و عملی و اجتماعی و سیاسی امت پیامبر نشان می‌دهد و تبعیت از این نشانه‌های هدایت را ضامن درستی راه و رسیدن به مقصد می‌داند.

۰ ۱۲. ایمان، تسلیم، تبعیّت

این سه عنصر، عوامل اصلی هدایت و سعادت در خطّ ائمه علیهم‌السلام است. ما شیعیان، به امامت آنان ایمان داریم «مؤمن بکرم» و رجعت آنان در آخرالزمان را باور کرده‌ایم «وَبِإِیْلَایْکُمْ مُّوقِنٌ» و با همه آیین‌ها و سنت‌های دینی آن را ابراز می‌کنیم و تسلیم و محضّ و تبعیت کامل نسبت به آنان داریم؛ چه در مرحله قبلی، چه در مرحله عملی: «وَقُلِّی لِقَلْبِکُمْ سِلْمٌ، وَآثَرِی لِأَفْرَکُمْ مُنِیعٌ». این ایمان و تسلیم و تبعیّت، عنصر دیگری را می‌طلبد به نام «نصرت». همان‌گونه که یاران امام حسین علیه‌السلام در کربلا به او ایمان داشتند و تسلیم و فرمان و تابع حرکت امام بودند و با همه توان از آن حضرت دفاع کردند تا به فیض شهادت رسیدند، زائر حسینی در اربعین هم، همین مراتب و مراحل را ابراز می‌دارد و همه توان و امکانات خویش را در راه ائمه علیهم‌السلام قرار می‌دهد، تا خداوند اذن دهد و دولت کریمه اهل‌بیت علیهم‌السلام، را رهبری حضرت ولی‌عصر علیه‌السلام شکل گیرد: «وَتُضَرِّقُ لَکُم مَّعْدَةً، حَقٌّ یَّادُئُنَّ اللَّهُ لَکُم».

این که امروز یاری ما به این خاندان چگونه می‌تواند باشد، جای تأمل و سخن بسیار دارد. کدام عمل، در راستای مواضع ائمه به شمار می‌آید؟ امکانات قابل عرضه ما برای «نصرت» چیست؟ زیرا با فقط با شعار «گوش به فرمان تویم» مشکلی حل نمی‌شود.

۰ ۱۳. اعلام مواضع

در زیارت جامعه کبیره، زیارت عاشورا و زیارت‌های دیگر، از جمله در همین زیارت اربعین، این تعبیر دیده می‌شود: «فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَاحَمٌ عَذُوکُمْ»؛ این یعنی داشتن موضع، اعلام موضع، پیاداری بر سر موضع، همسو نشدن با دشمنان و حمایت از خطّ ائمه.

این «معیت» و همراهی با ائمه چگونه است؟

شهادای کربلا را جدا از دودمان نبوت و آل‌الله معرفی کنند.

۰ ۸. حیات سعادت‌مندان

از سخنان امام حسین علیه‌السلام است که فرمود: «مَوْتُی فِی عَزِّ خَیْراً مِنْ حَیَوةِی فِی ذُلٍّ»؛ مرگ عزتمندانه بهتر از زندگی ذلیلانه است.

در فراز دیگری از زیارت، از آن امام شهید به عنوان کسی یاد می‌شود که زندگی‌اش سعادت‌مندانانه «عِشْتُ سَعِیداً» و مرگش ستوده و خدا پسند «مُضِیْتُ حَمِیداً» و شهادتش مظلومانه «مَظْلُوماً شَهِیداً» بود.

خداوند هم وعده نصرت و عزت و حیات ابدی به کشتگان راه خدا و مجاهدان راه حق و هم وعده نابودی مستکبران و کیفر ظالمان را داده است؛ چه به سرعت و چه در زمانی طولانی؛ چه در دنیا و چه در آخرت. این است که زائر، بر حتمی بودن وعده‌های الهی در این موارد تأکید می‌کند: «وَأَشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ مُّجِزٌ مَا وَعَدَکَ، وَمُفْلِکٌ مِّنْ حُدُکَ».

۰ ۹. بی‌زاری از هم‌فکران اهل ظلم

در فرهنگ دینی، هم جنایتکاران و ظالمان مطرود و ملعونند و هم کسانی که هرچند در ظاهر ساکت بوده‌اند یا بر جنایتکاران همکاری نداشته‌اند، ولی در دل و باطن به کار آنان راضی بوده‌اند، شریک جرم‌اند. این حقیقت، در زیارت‌های متعددی (از جمله زیارت عاشورا) آمده است. در این‌جا هم لعنت خدا بر کسانی است که امام را کشتند و به او ظلم کردند و بر جماعتی است که این واقعه را شنیدند، ولی به آن راضی و خشنود بودند. ساکنان در برابر فتنه و رضایت دهندگان قبلی به عمل دشمنان خدا و رسول، با آنان همسو و هم سرنوشت شمرده می‌شوند: «وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّةً سَبَعَتْ بِذَلِکَ قَرَضِیْتُ یَوْمَ».

از این رو، شیعه زائر، موضع خود را شفاف و روشن بیان می‌کند و خود را در خطّ اولیای خدا و در مقابل دشمنان خدا و اهل‌بیت علیهم‌السلام اعلام می‌دارد و خدا را هم بر این مولات و معادات، گواه می‌گیرد: «اللَّهُمَّ إِنِّی أَشْهَدُکَ اِیَّی وَلِی لِمَنْ وَالَا، وَعَدُو لِمَنْ عَادَا».

و سرانجام این پیروی از خاندان عصمت و ولایت‌پذیری از آنان، آمادگی برای بذل جان خود و پدر و مادر و عزیزانش در راه آنان است: «بِأَیِّ أَثَمْتُ وَآئِی بَآئِنَ رَسُولِ اللَّهِ».

۰ ۱۰. باز هم تأکید بر دودمان پاک

«أَشْهَدُ أَنَّکَ کُنْتَ نُوراً فِی الْأَحْضَابِ السَّامِیَةِ» این فراز، گواهی بر دودمان پاک پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، طهارت و شرافت نسبت اهل‌بیت علیهم‌السلام، دوری از آلودگی‌های اعتقادی و اخلاقی دوران جاهلیّت است. آیه تظہیر در قرآن (حزاب/۳۳) بر طهارت کامل و عصمت اهل‌بیت پیامبر گواهی می‌دهد. بحث از نیاکان پاک و موخدا ائمه اطهار و تبارشناسی توحیدی این خاندان، نکته دیگری است که در این زیارت بر آن تأکید شده است.

چهارده نکته ناب از مضامین زیارت اربعین

استاد جواد محدثی

صدر اسلام بود- ترسیم می‌کند:

– فریب‌خوردگان دنیا: «عَرَفْتُہُ الدُّنْیَا»؛

– فروختن آخرت به بهای ناچیز دنیا: «وَشَرِّیْ آخِرَتُہُ»؛

– هواپرستی: «وَتَرَدَّدَی فِی هَوَاہُ»؛

– به خشم آوردن خدا و پیامبر و امام؛

– پی‌روی از منافقان و تفرقه افکنان و گنه کاران.

۰ ۵. جهاد تا شهادت

جهاد در راه خدا، همراه با صبر بر ادای تکلیف و اخلاص در مبارزه و ادامه جهاد تا مرز شهادت و حتی پس از شهادت، یعنی اسارت آزادی بخش آل‌الله، تضمین‌کننده حیات و بقای دین و خنثی‌کننده توطئه امویان ضد اسلام بود: «فَجَاهِدْهُ فِیکَ صَابِراً مُّخْتَبِیاً، حَتّٰی تُفِکَ فِی طَاعَتِکَ دُفْعاً، وَاشْتِیْخَ خَرِیْمَةً».

احیای دین و مبارزه با بدعت‌های ضد اسلامی، قربانی و فدایی می‌خواهد. آن که گام در این راه می‌نهد، هم باید اهل جهاد باشد، هم صبر و مقاومت، هم اخلاص، هم آمادگی برای فدا کردن خون و تحمّل هتک حرمت‌ها نسبت به خودش و خانواده‌اش. امام، عزیز خدا و رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم بود، اما در صحرائی سوزان به محاصره آن نامردان گرفتار شد. تشنگی خود و فرزندان و یارانش، عریان کردن پیکر پاکش، بریدن سرش، بر نیزه کردن سر مطهرش، آتش زدن خیمه‌ها، اسب تاختن بر جسد مطهرش، غارت خیم، به اسیری گرفتن اهل‌بیت علیهم‌السلام و… همه در راه خدا بود و آن حضرت، با گفتن «الهی رضی بقضائک» خود را برای همه این مصائب آماده ساخته بود.

۰ ۶. لعن و تبزّی از دشمنان

در بسیاری از زیارت‌نامه‌ها، در کنار سلام به عنوان مولات و همسویی، «لعن» دشمنان هم دیده می‌شود که نشانه تبزّی از ظالمان و دشمنان اهل‌بیت علیهم‌السلام است. هم لعن زائر بر قاتلان و کافران و هم درخواست لعن الهی بر آنان که نمونه اش در این زیارت وارد شده است: «اللَّهُمَّ فَالْعَنُوهُ لَعْنَا وَبِیْلًا».

درخواست لعنت و عذاب خدا بر جنایتکاران عاشورا، روح معادات و تبزّی را می‌رساند و زائر را در خطّ دشمنی با دشمنان خدا و پیامبر، ثابت قدم‌تر می‌سازد.

۰ ۷. پیوند امام با خطّ رسالت

وقتی در زیارت امام حسین علیه‌السلام، پیامبر و امیرمؤمنان و خاندان نبوت و عصمت را می‌خوانیم، تأکیدی بر ارتباط آن شهید با این

خاندان رفیع و نورانی است. در زیارت دیگر نیز چنین است که بر امام حسین علیه‌السلام به‌عنوان فرزند پیامبر، فرزند فاطمه علیه‌السلام، فرزند امیرمؤمنان علیه‌السلام، وارث انبیا علیهم‌السلام، امین خدا، فرزند امین خدا، فرزند وصی خدا، فرزند وصی پیامبر سلام می‌دهیم تا این پیوند را آشکار و علنی سازیم و این نکته، خنثی‌کننده توطئه دشمنان است که می‌کوشند

می‌شود که هر کدام، بعدی از ابعاد شخصیت سیدالشهدا علیه‌السلام را نشان می‌دهد. از آن حضرت، با عناوینی همچون ولی‌خدا، حبیب خدا، خلیل خدا، برگزیده خدا، شهید مظلوم، گرفتار رنج‌ها و مصیبت‌ها و کشته اشک‌ها یاد می‌شود: «... السلام علی اسیر الکُرْبات و قَتیل العَبْرَات...».

پس از بیان این اوصاف و مقامات، زائر در پیشگاه خدا شهادت می‌دهد که آن امام شهید، ولی خدا و فرزند ولی خدا و صفی پروردگار و فرزند صفی خداست، تا این گواهی، عمق ایمان و باور زائر را نشان دهد و این اعتقادات را در جان او بنشاند.

۰ ۲. ویژگی‌های امام حسین علیه‌السلام

در فراز بعد، به برخی از اوصاف و ویژگیه و کرامت‌ها و ارجمندی‌های آن امام شهید اشاره شده است.

از جمله این‌که:

آن حضرت، به کرامت الهی در سایه شهادت، نائل آمده است؛ آن حضرت، از سعادت و ویژه ای که عنایت الهی است برخوردار است؛ طینت و سرشت او و ولادتش، پاک و پاکیزه و دور از هر آلودگی است؛ او یکی از سروران و یکی از رهبران و یکی از مدافعان حق و دین است؛ او، میراث‌دار خط انبیا و حجت الهی بر همه بندگان خداست.

۰ ۳. فلسفه قیام عاشورا

درباره نهضت عاشورا تحلیل‌های گوناگونی ارائه می‌شود و اهداف مختلفی برای آن قیام خوین بیان شده است. آنچه در این زیارت‌نامه مطرح است، «هدف هدایت و نجات و بیداری امت» است. آن حضرت در دعوت مردم به راه خدا و ستّ پیامبر و احکام قرآن چنان عمل کرد که راه عذر و بهانه را بر همه بست و اتمام حجت نمود: «فَاعَزَّرْ فِی الدُّعَا، وَمَتَّحِ النَّصِیْحَ».

گاهی بیداری جامعه و شکستن جَوّ خفقان و مبارزه با بدعت‌ها و انحراف‌ها، «خون» می‌طلبد. امام، خون قلب خویش را در راه خدا نثار کرد: «وَبَدَلَ مُّهِجَتَہُ فِیکَ»، با این هدف که مردم را از جهالت و گمراهی درآورد و فضای حیرت و سرگشتگی را بشکند و تکلیف بندگان خدا را روشن کند: «لِیَسْتَنْقِذَ عِبَادَکَ مِنَ الْجَهَالَةِ وَخَیْرَةِ الضَّلالَةِ». درباره عبرت‌های عاشورا و جهل و بی‌بصیرتی مردم بسیار سخن می‌توان گفت. وضع جامعه به گونه‌ای شده بود که تنها خون مطهر فرزند رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌توانست انقلابی ایجاد کند و زلزله‌ای در ارکان حکومت اموی که بر پایه جهل مردم استوار بود، بیافکند.

۰ ۴. شناخت چهره مخالفان

چه کسانی، با چه ویژگی‌هایی و با چه اهدافی به جنگ با امام حسین علیه‌السلام آمدند و دست به آن جنایت عظیم زدند؟ هدفشان چه بود که جز با کشتن ثارالله به آن نمی‌رسیدند؟ در فراز بعدی، ویژگی‌های گروه‌ای ائتلافی برضد ولی خدا را-که در حقیقت بروز بغض و کینه‌های دیرین‌شان از

زیارت اربعین که یکی از پنج علامت مؤمن شمرده می‌شود، تجدید میثاق با امام حسین علیه‌السلام و اهل‌بیت علیهم‌السلام است. هدف این زیارت، نشان دادن دوستی و وفاداری به راه این بزرگواران و اعلام آمادگی برای جان فشانی در این راه، ابراز دشمنی و برائت از قاتلان و دشمنان آنان، بیان مواضع و همبستگی با خط اهل‌بیت علیهم‌السلام، ابراز ایمان و تبعیت و تسلیم در برابر آن حضرت، شناخت چهره های حق و باطل و ترسیم سیمای امام حسین علیه‌السلام و ویژگی‌های ایشان و فلسفه نهضت عاشوراست. دقت و تدبیر در متن و محتوای زیارت اربعین، زائران و محبان سیدالشهدا علیه‌السلام را از معارف ناب و مفاهیم بلند آن بهره‌مند می‌کند. این مقاله مضامین و محورهای اصلی این زیارت را در چهارده بند ترسیم کرده که با ترسیم سیمای امام حسین علیه‌السلام آغاز می‌شود و با درخواست صلوات خدا و درودهای پروردگار به آن حضرت و خاندان پاکش پایان می‌یابد.

در حدیث معروف امام حسن عسکری علیه‌السلام «زیارت اربعین»، یکی از پنج علامت مؤمن شمرده شده است؛ چه بر سرتبت و مزار سیدالشهدا علیه‌السلام خوانده شود و چه از راه دور؛ بنابر آنچه به دست ما رسیده است، مهم، توجه به مفاهیم مطرح شده در این زیارت است. پیش از پرداختن به مضامین بلند این زیارت شریف، لازم است اشاره ای به سندن آن کنیم.

متن زیارت اربعین را حضرت صادق علیه‌السلام به صفوان بن مهران (معروف به صفوان جمّال) آموخته است و فرموده که این زیارت‌نامه را هنگامی که آفتاب روز اربعین برآمد و روز بلند شد، بخواند. این توصیه، اهمیّت این زیارت ماثور را می‌رساند.

حدیث را سید بن طاووس با سند خویش از صفوان روایت می‌کند. متن زیارت، در «اقبال الاعمال» سید بن طاووس، «المزار الکبیر» محمد بن جعفر مشهدی، «المصباح» کفعمی و «مصباح المتجهّد» شید طوسی آمده است. علامه مجلسی هم در جلد ۹۸ بحارالانوار، به نقل از تهذیب شیخ طوسی آن را نقل کرده است. گرچه در بعضی کلمات، تفاوت‌های جزئی میان نقل ها دیده می‌شود، ولی کلیت آن ثابت و یکسان و معتبری می‌باشد.

بنابراین شایسته است که در متن و محتوای «زیارت اربعین»، دقت و تدبّر شود، تا زائران و محبان سیدالشهدا علیه‌السلام از معارف ناب و مفاهیم بلند آن مستفیض شوند. محورهای عمده این زیارت‌نامه را می‌توان چنین برشمرد:

۰ ۱. ترسیم سیمای امام حسین علیه‌السلام

زیارت اربعین، همچون بسیاری از زیارت‌نامه‌های دیگر با «سلام» آغاز می‌شود که نشانه تولّی شیعی نسبت به اولیای دین است و مخاطب این سلام، با اوصاف و القابی یاد

هنگامی که از راهبردهای سیاسی اربعین صحبت می‌کنیم باید چند نکته را مورد توجه قرار دهیم. اول آنکه همه این تلاش‌ها و تکاپوهایی که در مراسم و آیین اربعین انجام می‌شود باید گامی باشد برای زنده نگه‌داشتن هدف قیام امام حسین علیه‌السلام.

در میان انبوه این رفت و آمدها فلسفه اصلی قیام که مبارزه با ظلم، ناعدالتی و بدعت بود را نباید فراموش کنیم و اینکه جامعه اسلامی باید به سمت آرمان‌ها و ارزش‌های الهی و انسانی حرکت کند. از سوی دیگر به یاد داشته باشیم که اربعین باید زمینه‌های فکر و اندیشه و تأمل هر چه بیشتر در پرتو شناخت فلسفه قیام امام حسین علیه‌السلام را فراهم کند. البته امام حسین علیه‌السلام به انحراف و گمراهی در زمان خود هشدار داده بود و دینداری آن دوران را آسیب‌شناسی کرده بود. آن حضرت علیه‌السلام خطاب به همه جوامع بشری و البته مسلمانان می‌فرماید که آیا نمی‌بینید به حق عمل نمی‌شود و از باطل دست بر نمی‌دارند؟ «أَلَا تَرَوْنَ أَنَّ الْحَقَّ لَا یُعْمَلُ بِهِ، وَ أَنَّ الْبَاطِلَ لَا یُثْبِتُاهُ عَنْهُ». بعد از آن امام علیه‌السلام می‌فرماید در این شرایط، مؤمن حق دارد به مرگ و دیدار خدای متعال مشتاق گردد. سپس امام علیه‌السلام آن جمله مشهور را می‌فرماید که «إِنِّی لَا أَرِی الْمَوْتَ إِلَّا سَعَادَةً وَلَا الْحَیَاةَ مَعَ الظَّالِمِینَ إِلَّا بَرَمًا» به راستی که من مرگ را جز سعادت نمی‌دانم و زندگی با مستکاران را جز مالت و سرزنش.

سیدالشهدا علیه‌السلام در ادامه می‌فرماید: «إِنَّ الْکَلَّاشَ عَیْبُهُ الدُّنْیَا وَالَّذِینَ لَعَنَ عَلَیْهِ الْاَلِیْتَنَهْم یُحْوَطُونَ مَا دَرَّتْ مَعَاشِیْهْمُ فَإِذَا مَحْضُوا بِأَیْلَآئِهِ قَلَّ الدَّائِلُون» یعنی «مردم بندهٔ دنیابند و دین لقلقه ران‌شان است و تا وقتی زندگی‌هاشان بر محور دین بگردد، در پی آئند، اما وقتی که به بلا و گرفتاری دچار و